

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

2205001 PD

Ábendingar við viðbrögðum Landsnets

Holtavörðuheildarlína 1

Á 87. fundi skipulags- og byggingarnefndar þann 11.2.2025 var eftirfarandi erindi tekið fyrir:

Borist hefur frá Skipulagsstofnun, viðbrögð Landsnets, við innsendum umsögnum við umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1.

Viðbrögð lögð fram og kynnt. Teknar voru saman ábendingar nefndarinnar við viðbrögðum Landsnets og formanni nefndarinnar falið að senda þær til Skipulagsstofnunar.

Skipulags- og byggingarnefnd Skorradalshrepps vill koma á framfæri eftirfarandi ábendingum við viðbrögðum Landsnets við umsögnum Skorradalshrepps, dagsettum þann 22.11.2024 og 14.01.2025, við umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1. Ábendingar vísa í sömu númer og fram koma í skjali Landsnets, sem er hér hjálagt.

12.1

Í kafla 7.1.1.3 í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 (UMSH1) á bls. 45 stendur:

*„Það sem ræður flutningsgetu raflínu er stærð og efnisgerð leiðara, fjöldi leiðara í fasa og hæsta rekstrarhitastig leiðara. **Holtavörðuheildarlína 1 verður byggð með tvo leiðara í hverjum fasa.*** ^{Landsnet.}

2023. Kerfisáætlun Landsnets 2023-2032. Áætlun um framkvæmdaverk 2024-2025. Landsnet-23023.

*Með því móti getur línán náð um 900 MVA flutningsgetu. Umhverfisáhrif línu með tvíleiðara í stað einleiðara geta helst falist í örlitlum breytileika á sýnileika, **hljóðvist og raf-og segulsviði**. Ákveðið hefur verið að nota tvíleiðara í Holtavörðuheildarlínu 1 **vegna aukinnar flutningsþarfar á vesturvæng meginflutningskerfisins**.*

Á línu með einleiðara eru þrír aðskildir leiðarar en lína með tvíleiðara er með 6 leiðara, þar sem tveir og tveir liggja saman í hverjum fasa. Fjarlægð milli tvíleiðara er 45 cm og þeir eru festir saman á um 50 m millibili með spórrum (e. spacers). Leiðarar yrðu sýnilegir nálægt línunni en í nokkurri fjarlægð væri ekki hægt að greina að um tvo leiðara sé að ræða.

*Í kerfi Landsnets eru **nokkrar línur með tvo leiðara í fasa** (tvíleiðari, e. duplex), en mun algengara er að hafa einn leiðara í fasa. **Línur með tvo leiðara í fasa hafa einkum verið reistar þar sem þörf hefur verið fyrir aukna flutningsgetu eða möguleika á rekstri á 400 kV spennu**. Einnig hefur verið skoðað að setja tvo leiðara í fasa til að lækka hávaða af rafrænum uppruna frá 220 kV línun nærri þéttbýli.*

Mannvirki fyrir tvíleiðara þarf að vera sterkara og næst styrkukning með þykkara stáli í möstrum.

*Ásýnd mastra er hins vegar nær óbreytt. **Ekki er þörf á að hækka möstur eða fjölga þeim**. Almennnt eru umhverfisáhrif af tvíleiðara jákvæð samanborið við einleiðara nema hvað ásýnd leiðara er heldur meiri.“*

Í Kerfisáætlun Landsnets 2023-2032 á bls. 23 stendur: „*Nokkrar 220 kV línur í meginflutningskerfinu eru hannaðar og byggðar (ýmist að öllu leyti eða að hluta) með tvöföldum leiðara og má þar nefna Sultartangalínur 2 og 3, Fljótsdalslínur 3 og 4 og Búrfellslínu 3A. Þær eru gjarnan kallaðar tvíleiðara-línur, þ.e. í hverjum fasa eru tveir leiðarar sem eykur flutningsgetu allt að tvöfalt. Tveir leiðarar hafa einnig minna viðnám en einn og minnka þar af leiðandi flutningstöp umtalsvert. **Þær línur sem eru***

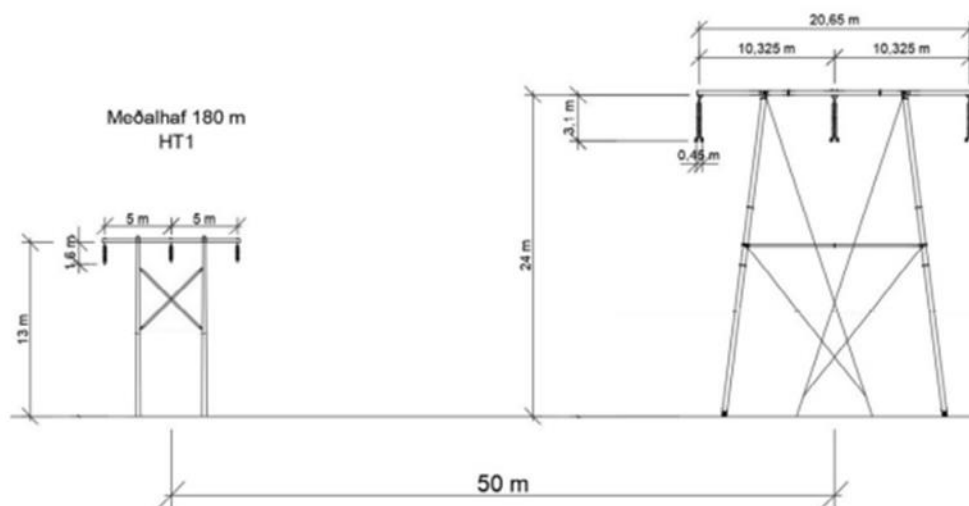
tvíleiðara í flutningskerfinu eru allar byggðar fyrir 400 kV spennustig en eru reknar á 220 kV. Þær eru því mun hærri og breiðari en 220 kV lína þyrfti að vera með tvöföldum leiðara. Með tiltölulega lítilli útlitsbreytingu 220 kV línu er mögulegt að auka flutningsgetu röramastra línu (eins og hafa verið byggðar í KR3, KR4 og HS3) í tvíleiðara línu. Stálburðarvirki þeirra þyrfti að vera sterkara þar sem leiðarar línunnar eru tvöfalt þyngri. Í ljósi vaxandi krafa sem gerðar eru til flutningsgetu meginflutningskerfisins í kjölfar orkuskipta og þess að full orkuskipti munu raungerast á rekstrartíma nýrrar kynslóðar byggðalínu er mikilvægt að vandað sé til verka við val á leiðara þeirra. Þess vegna hefur verið ákveðið að Holtavörðuheiðarlínur 1 og 3 verði byggðar með duplex leiðurum. Niðurstöður flæðisgreininganna sem vísað hefur verið í má finna í kafla 5.

Umsagnir umsagnaraðila hljóta að miðast við þau gögn sem fyrir liggja. Hér að ofan hefur verið rakið hvernig fyrirætlanir um möguleika á 400kV spennu eru skráðar í skýrslur Landsnets, og m.a. gildandi kerfisáætlun. Af ofangreindu er ljóst að miðað við fyrirliggjandi gögn gæti Holtavörðuheiðarlína 1 verið í framtíðinni með 400 kV. Það er ekki ásættanlegt að mannvirki eins og þessi séu byggð fyrir mun hærri spennu en umhverfismat gerir ráð fyrir. Umhverfismat á að fjalla um mögulega flutningsgetu og mögulega spennu línunnar á rekstartíma línunnar (sem reyndar er ekki upp gefinn). **Forsendur umhverfismats eru brostnar og Skipulagsstofnun ber að frávísa umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1.**

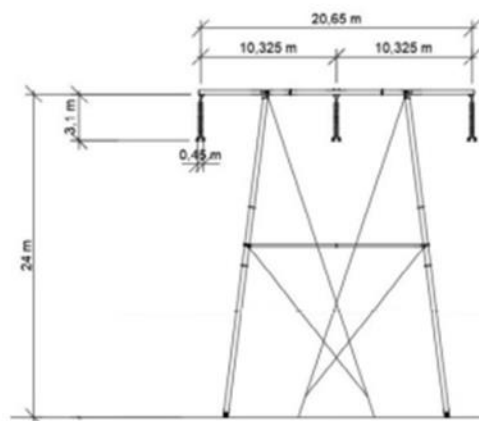
Í viðauka 11. (<https://skipulagsgatt.is/files/e4385fe3-70df-416e-94f7-8707fc245361>) eru á blaðsíðu 8 uppgefnar þær hæðir og fjarlægðir sem helst skipta máli, sjá úrklippu úr skýrslunni hér fyrir neðan

1.2 Uppbygging í línugötu

Línan verður með hefðbundnum röramöstrum með tvíleiðara (e. duplex) í láréttri uppröðun. Þversnið í línugötunni þar sem línan liggur samsíða HT1 er sýnt á mynd 2 og þversnið þar sem línan liggur ein og sér á mynd 3. Bil á milli fasa í HH1 er rúmir 10 m.

MYND 2 Þversnið línugötu þar sem HH1 liggur samsíða HT1

MYND 3 Þversnið línugötu þar sem HH1 liggur ein og sér

Í hliðstæðri umhverfismatskýrslu frá Svenska kraftnat MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING OKTOBER 2021 AURORA LINE – NY TRANSMISSIONSNÄTSFÖRBINDELSE MELLAN MESSAURE OCH FINSKA GRÄNSE, er farið yfir helstu tæknilegar aðstæður og þar er um að ræða rekstur á 400kV og verður ekki annað séð að fjarlægð milli fasa og hæð línu sé mjög svipuð því sem Landsnet leggur fram, sjá úrklippu úr skýrslunni hér fyrir neðan. Ljóst er að framansögðu að stjórnvöld verða að fá óháðan aðila til að leggja mat á það hvernig túlka beri mótsagnakenndar fullyrðingar Landsnets. Landsnet er fyrirtæki með gríðarleg fjárráð og heimildir til að halda leyndum þeim upplýsingum sem þeir kjósa, nema hugsanlega gagnvart stjórnvöldum. Þar sem hin sömu stjórnvöld eru

líka meirihlutaeigandi Landsnets er afar mikilvægt að vandað sé til verka, annað hlyti að vera óeðlileg valdbeiting gagnvart þegnum landsins.

2.4.1 Elförbindelsens tekniska utförande

I Tabell 2 redovisas den tekniska beskrivningen för den nya transmissionsnätsledningen.

Tabell 2. Teknisk beskrivning.

Ledningssträcka (mellan vilka stationer)	Messaure – Viitajärvi (Finland)
Ledningslittera	UL19 S1-4
Ledningstyp	Luftledning
Antal linor per fasledare	Triplex (3)
Ledningens medelspann	Ca 300 meter
Avstånd mellan faser	9 meter (13 meter förekommer på vissa platser)
Stolptyper	Portalstolpar med överliggande regel, korsningstorn, samt kompaktstolpar
Höjd över mark	25 – 30 meter till överliggande regel samt ytterligare 4 meter till topplinans infästning
Konstruktionsspänning	420 kV
Nominell spänning	400 kV
Termisk märkström	3450 A
Systemjordning	Direktjordat
Felbortkopplingsskydd	Redundanta skydd. Längsdifferentialskydd, jordfelsskydd och distansskydd, uppdelade i SUB1 och SUB2.
Anslutning till befintliga och nya stationer	Befintlig transmissionsnätsstation Messaure Ny del av seriekompenseringsstation Isovaara Ny station i Viitajärvi i Finland
Ledningens berör	Allmän väg, annan korsande lågspänningsledning, järnvägs-korsning, sjökorsning, riksgräns

Það er ekki fullnægjandi hjá Landsneti að segja að Holtavörðuheiðarlína 1 er ætlað að standa til langrar framtíðar. Löng framtíð er afstætt hugtak og ekki boðlegt að rannsóknaraðilar meti það sjálfir hvað sé löng framtíð. **Forsendur allra rannsókna umhverfismatsins eru brostnar og því ber Skipulagsstofnun að frávísa umhverfismatsskýrslu Holtvörðuheiðarlínu 1 á grundvelli þess að ekki sé lagður fram áætlaður rekstrartími línunnar sem áskilinn er í reglugerð um umhverfismat.** Hafa ber í huga í þessu sambandi að eftir setningu laga um stofnun Landsnets hf. nr. 75/2004 er Landsnet ekki stjórnvald heldur einkaaðili. Skipulagsstofnun hlýtur því að gera sömu kröfur til Landsnets eins og

annarra einkaaðila varðandi atriði eins og að tilgreina rekstrartíma. Reynslan sýnir að innviðir eins og Holtavörðuheildarlína 1 geta þegar tímar líða horfið alveg úr umsjá ríkis eins og dæmið um Mílu sýnir.

12.2

Í viðbrögðum Landsnets kemur fram: „*Eins og segir í kafla 5.1.3 í umhverfismatsskýrslu þá getur meiri umhverfislegur ávinningur fengist með því að nýta tæknilegt svigrúm til jarðstrengslagna á línunum af lægri spennu í nálægð við Holtavörðuheildarlínu 1. Það svigrúm verður m.a. skoðað þegar kemur að endurnýjun þessara lína og þá verður auk annars horft til umhverfislegs ávinnings jarðstrengslagna t.d. m.t.t. nálægðar við verndarsvæði fugla.*“

Það er afar mikilvægt að í umhverfismati svo stórrar framkvæmdar, eins og Holtavörðuheildarlína 1, sé gerð nákvæm grein fyrir öllum ávinningi og afleiðingum hennar. Það er ekki ásættanlegt að vísa því til ákvarðana inn í framtíðina um hver ávinningur verður þegar kemur til endurnýjunar lína. Það ber að leggja fram áætlanir um hverra ávinninga má vænta af fyrirhugaðri framkvæmd, þ.e. hvaða línur með lægri spennu í nálægð Holtavörðuheildarlínu 1 verði lagðar í jörðu og áætlaðan tímaramma þeirra verkefna.

12.3

Styðjast ber við bestu og réttustu gögn hvers tíma er varðar mannvirki og notkun þeirra við ásýndargreiningu og vísa í fasteignanúmer og heiti eigna í greiningu ásýndar. Á korti í viðauka 6-Ásýnd-Sýnileikagreining á valkostum Holtavörðuheildarlínu 1, sjá á eftirfarandi slóð:

<https://skipulagsgatt.is/files/92808085-2461-463a-ad35-8932f3d21702> eru íbúðarhús í Neðri Hreppi og Efri Hreppi ekki merkt inn á kort á bls. 2. Í töflu 14.6 á bls. 267 í umhverfismatsskýrslu er hvorugt íbúðarhúsið í landi Efri Hrepps getið í töflunni. Það á ekki að vera handahófskennt hvaða fasteignir séu teknar í ásýndargreiningu, það er ekki viðunandi vinnubrögð.

12.4

Í viðbrögðum Landsnets kemur fram að byggt hafi verið á viðtalsrannsóknnum Rannsóknarmiðstöðvar Háskólans á Akureyri (RHA) og aflað hafi verið ítarlegra gagna og framkvæmdar umfangsmiklar greiningar á mögulegum umhverfisáhrifum Holtavörðuheildarlínu 1 á útivistarfólk sem stundar fjölbreytta tegundir útivistar og umhverfisáhrif á ferðamenn sem nýta mikilvægar ferðaleiðir á svæðinu. Skorradalshreppur bendir á að ekki hafi verið gerðar neinar rannsóknir eða framkvæmdar greiningar á mögulegum umhverfisáhrifum Holtavörðuheildarlínu 1 á útivistarfólk eða mikilvægar ferðaleiðir innan marka sveitarfélagsins. Það er ekki viðunandi að vísa í rannsóknir og greiningar innan annarra sveitarfélaga á lagnaleið Holtavörðuheildarlínu 1 og líta svo á að búið sé að uppfylla rannsóknarskildu málefnisins. Sveitarfélagið gerir kröfur um að úr verði bætt og gerð verði grein fyrir mögulegum umhverfisáhrifum Holtavörðuheildarlínu 1 á útivistarfólk og ferðamenn sem nýta mikilvægar ferðaleiðir innan sveitarfélagsins.

12.5

Efnistaka er hluti framkvæmdar Holtavörðuheildarlínu 1 og ber að fylgja lögum um mat á umhverfisáhrifum framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 og reglugerð um umhverfismat nr. 1381/2021. Því er ekki viðunandi að umhverfisáhrif efnistöku sé ekki metin á sama hátt og Holtavörðuheildarlína 1.

12.6

Holtavörðuheildarlína 1 samræmist **ekki** Aðalskipulagi Skorradalshrepps 2010-2022 samkvæmt skipulags- og byggingarnefnd Skorradalshrepps. Það er ekki Landsnets að segja til um það hvort Holtavörðuheildarlína 1 sé í samræmi við aðalskipulag sveitarfélagsins og bent er á að skipulagsvaldið liggur hjá sveitarfélaginu.

Það er rétt hjá Landsneti að Skorradalshreppur hefur haft tækifæri til að leggja fram hugmyndir um valkosti og útfærslur Holtavörðuheildarlínu 1 og eru erindi sveitarfélagsins þess efnis hér hjálagðar. Í stuttu máli voru hugmyndir Skorradalshrepps um aðrar lagnaleiðir ekki teknar til umfjöllunar að hálfu Landsnets að neinu leit. Má þar nefna hugmyndir um að Holtavörðuheildarlína 1 fari fyrir Hafnarfjall eða meðfram Sultartangalínu 3 og svo um Kjöl að Blönduvirkjun.

Einnig fylgir hér með fundargerð Landsnets af fundi sem haldinn var með hreppsnefnd Skorradalshrepps þann 1.7.2024, þar sem kemur fram að ekki sé vitað hvorum megin Holtavörðuheildarlína 1 muni liggja meðfram núverandi byggðalínu. Það er áhættusamt að farið sé í gerð umhverfismats svo stórrar framkvæmdar án þess að svo mikilvægar upplýsingar liggi fyrir gagnvart landeigendum og öðrum umsagnaraðilum. Það er ekki boðlegt því hér er stór framkvæmd að hafa áhrif á heimili og umhverfi íbúa.

12.7

Sveitarfélagið bendir á að Landsnet hefur ekki haft neitt samráð við landeigendur í ferlinu. Vísað er í þeim efnum til forhönnunar lagnaleiðar, vega að möstrum og tillögur að efnistöðum að ekki hefur verið haft neitt samráð við landeigendur um þau mál. Landeigendur hafa fyrst uppgötvað þessi mál í framlögn umhverfismatsskýrslu. Landsnet hefur boðið landeigendum til kynningafunda, en á þeim fundum hefur til dæmis ekki legið fyrir hvorum megin við núverandi byggðalínu Holtavörðuheildarlína 1 myndi koma eins og greint er frá í liðnum hér á undan og engar upplýsingar um mögulega efnistöðustaði, hvað þá hugmyndir að vegum að möstrum. Bent skal á að ekki hefur verið óskað álits hjá landeigendum um hvorum megin þeir myndu helst kjósa að Holtavörðuheildarlína myndi liggja með fram núverandi byggðalínu, eða óskað eftir hugmyndum um mögulega efnistöðustaði eða útfærslum á vegum að fyrirhugðum möstrum.

12.9

Kerfisáætlanir Landsnets frá 2020 eru **ekki** í samræmi við stefnu stjórnvalda um uppbyggingu flutningskerfis raforku skv. þingsályktun nr. 26/148, samþykkt á Alþingi 11. júní 2018, þar sem segir að nýta skuli núverandi línustæði við lausnir á aukinni flutningsþörf ef aðstæður leyfa, með **endurbyggingu** og/eða spennuhækkun, fjölgun eða stækkun leiðara á línunum eða öðrum þekktum aðferðum. Bent er á að Kerfisáætlanir Landsnets eru ekki rétt hærrí stefnu stjórnvalda og **því ber Skipulagsstofnun að vísa umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 frá**. Í umhverfismatsskýrslu kemur ágætlega fram að ekki sé möguleiki á að nýta núverandi byggðalínu við lausn á aukinni flutningsþörf með spennuhækkun, fjölgun eða stækkun leiðara. Því skal bent á að ef Landsnet hefur áhuga á því að framfylgja stefnu stjórnvalda að þá ætti Holtavörðuheildarlína 1 að vera endurbygging núverandi byggðalínu, þ.e. að núverandi byggðalína yrði tekin niður við spennusetningu Holtavörðuheildarlínu 1.

Það er von skipulags- og byggingarnefndar að Skipulagsstofnun taki ábendingum hreppsins við viðbrögðum Landsnets vel. Það er mikilvægt að vandað sé til verka við undirbúning svo stórrar framkvæmdar og álit Skipulagsstofnunar um umhverfismat Holtavörðuheildarlínu byggja á faglegum grunni.

Hvanneyri 20. febrúar 2025

Virðingarfyllst,

Pétur Davíðsson,
Formaður skipulags- og byggingarnefndar

Hjálagt er:

Skjal Landsnets: HH1-Umhverfismatsskýrsla-Umsagnir-viðbrögð-lokaútgáfa (IS 450022).pdf

Umsögn Skorradalshrepps um matsáætlun framkvæmdar Holtavörðuheildarlínu 1, dags. 27.5.2022

Umsögn Skorradalshrepps um Hallarmúlaleið sem er nýr valkostur Holtavörðuheildarlínu 1 og matsáætlun umræddrar leiðar, dags. 18.10.2023

Fundargerð Landsnets með hreppsnefnd Skorradalshrepps dags. 1.7.2024